

# Maten, makkers, diploma's

**Karen Phalet, Batja Mesquita en Marc Swyngedouw** wijzen op een straffe statistiek: een Turkse Vlaming heeft dubbel zoveel kans om door te stromen naar het hoger onderwijs als hij ten minste één goede autochtone vriend heeft.







**KAREN PHALET, BATJA MESQUITA EN MARC SWYNGEDOUW**

**Wie?** Onderzoekers verbonden aan de KU Leuven.

**Wat?** Internationaal gezien is Vlaanderen kampioen in segregatie. Dat heeft met de hiërarchie van studierichtingen te maken, maar er zijn ook andere oorzaken.

Deze week liet minister van Onderwijs Hilde Crevits (CD&V) zich ontvallen dat ze het ‘een beetje pijnlijk’ vond als collega-onderzoekers een hiërarchie tussen studierichtingen ontwaren. Ze reageerde op een studie waaruit bleek dat allochtone leerlingen in het secundair meer risico lopen op een B- of C-attest (*DS 5 februari*).

Blijkbaar is het de minister ontgaan dat de sociale hiërarchie in het Vlaamse onderwijs een wetenschappelijk feit is. De beste voorspeller van je studierichting in Vlaanderen is nog altijd je herkomst. In brede zin: in welk land je ouders geboren zijn, in welke buurt of welk huis ze wonen, welk diploma ze behaalden, of ze betaald werk hebben, welk beroep ze uitoefenen.

Ook als je het schoolsucces van een leerling wilt voorspellen, kun je beter afgaan op de herkomst van de ouders dan op tests die de capaciteiten van de leerling meten. Dat komt niet omdat er geen goede tests ontwikkeld zijn, maar omdat capaciteiten er in Vlaanderen minder toe doen dan waar je geboren bent.

**De nationale identiteit in Vlaanderen is heel ondoordringbaar voor migranten en hun kinderen**

Een van de pijnlijke gevolgen daarvan was te lezen in de reeks ‘De barst’ in deze krant: Vlaanderen scoort internationaal gezien belabberd als het gaat om gelijke kansen voor kinderen van migranten (*DS*

*5 februari*). Anders dan vaak gedacht, is die ‘barst’ allesbehalve een onvermijdelijk gevolg van te grote aantallen migranten, of niet het juiste soort migranten. Ook als we het land van herkomst en de opleiding van de ouders in acht nemen, doen kinderen van migranten het in Vlaanderen niet alleen minder goed dan hun autochtone leeftijdsgenoten hier, maar ook minder goed dan migrantenkinderen in landen als Nederland of Zweden. Kortom, de barst is *made in Flanders*.

## **Ik ben een Gentenaar**

Waar wringt dan het schoentje in Vlaanderen? Een veelgehoorde verklaring verwijst naar een gestremde sociale en culturele integratie bij tweedegeneratie-jongeren. Zij zouden hun vrienden in eigen kring kiezen, liever bidden dan studeren, hun voeten vegen aan het Nederlands, en met hoofd en hart in de cultuur van herkomst van hun ouders leven.

Niets is minder waar, blijkt uit het CILS-onderzoek (*Children of Immigrants Longitudinal Surveys*) bij 9.000 allochtone adolescenten in Vlaanderen, Nederland, (West-)Duitsland, Zweden en Engeland. Op gestandaardiseerde vragen over hun sociale en culturele integratie antwoorden de meeste nieuwe Vlamingen dat zij zichzelf identificeren als bijvoorbeeld Antwerpenaar of Gentenaar, dat zij de landstaal vaker gebruiken en beter kennen dan de taal van hun ouders, dat hun vrienden ouders hebben uit vele andere geboortelanden en dat hun toekomstplannen zich hier in Vlaanderen afspelen.

Hun leeftijdsgenoten in andere landen antwoorden overigens op een soortgelijke manier. Vanwaar dan dat hardnekkige beeld van een ‘mislukte’ sociale en culturele integratie?

Het aannemelijkste antwoord, vanuit twintig jaar psychologisch onderzoek, is dat Vlaanderen internationaal gezien kampioen is in segregatie. Autochtoon en allochtoon Vlaanderen begrijpen elkaar vaak verkeerd, want ze komen elkaar opvallend weinig tegen. Hoe ouder kinderen worden, hoe kleiner de kans wordt op een leuke ontmoeting of een goed gesprek met de ander. Zo hebben autochtone Vlaamse adolescenten zowat vijfmaal minder kans om bevriend te zijn met een leeftijdsgenoot met een migratieachtergrond dan met een andere autochtoon.

Eén reden van die segregatie is natuurlijk de hiërarchie van studierichtingen, waarbij jongeren met migratieachtergrond in andere richtingen terechtkomen dan autochtonen. Maar dat is niet de enige reden. De informele segregatie zet zich ook voort binnen studierichtingen. Er is segregatie tussen buurten en scholen, tussen campussen en klassen, en zelfs tussen vriendengroepjes in de klas. Naarmate meer kinderen van migranten in Vlaanderen naar school gaan, betekent segregatie in realiteit vooral dat autochtone kinderen afgezonderd worden van een intern steeds cultureel diversere generatie van leeftijdsgenoten (meer dan honderd herkomstlanden in het CILS-onderzoek in Vlaanderen). Ook die segregatie is niet onvermijdelijk. In andere landen is ze beduidend



lager, en in sommige scholen hier is van segregatie geen sprake – zonder dat dit op de kwaliteit van het onderwijs weegt, overigens.

## **Indianen en ontdekkingsreizigers**

Segregatie heeft verstrekkende gevolgen voor de structurele en culturele integratie van jongeren met een migratieachtergrond. Autochtone vrienden openen deuren. In ons onderzoek vonden we dat een Turkse Vlaming dubbel zoveel kans had om door te stromen naar het hoger onderwijs als hij ten minste één goede autochtone vriend had. Vrienden openen niet alleen deuren, maar ook elkaars harten. Zo zijn autochtone jongeren met allochtone vrienden minder vatbaar voor vooroordelen en gaan allochtone jongeren met autochtone vrienden zich sterker identificeren als Vlaming of Belg.

Maar met dat openen van deuren en harten is het dus niet zo goed gesteld in ons land. In vergelijking met andere landen blijkt de nationale identiteit in Vlaanderen heel ondoordringbaar voor migranten en hun kinderen. Zo was de nationale identificatie voor allochtone adolescenten in Vlaanderen, en vooral voor moslims, beduidend minder sterk dan voor hun allochtone leeftijdsgenoten in andere landen. Van belang is dat die ‘culturele barst’ tussen allochtone en autochtone Vlaamse jongeren niet verklaard wordt door een objectiveerbaar cultuurverschil. Allochtone jongeren die zich minder met Vlaanderen kunnen identificeren, doen in Nederlandse taalkennis niet onder voor wie dat wel kan. Ze zijn ook niet speciaal gericht op de



herkomstcultuur en hebben geen sterkere religieuze identificatie met de islam. Niets van dat alles. De ‘culturele barst’ komt doordat allochtone Vlamingen, ook in vergelijking met hun leeftijdsgenoten in omliggende landen, een enorm tekort hebben aan positieve contactervaringen met autochtone vrienden. Ook de ‘culturele barst’ is dus *made in Flanders*.

Die bevinding suggereert meteen een belangrijke sleutel tot oplossing: hoe kunnen autochtoon en allochtoon Vlaanderen nader tot elkaar komen? Dat kan onder meer door het enorme potentieel aan niet-gerealiseerde vriendschappen aan te boren.

Gelukkig zijn er ook in Vlaanderen scholen met een hoge culturele diversiteit en een inclusief diversiteitsbeleid die daarin slagen, en er de vruchten van plukken. In die scholen voelen allochtone leerlingen een sterkere binding met de school. Die goede binding met de school voorspelt betere studieresultaten één jaar later. Als de minister afwil van een (impliciete) sociale hiërarchie tussen studierichtingen, zou zij dus het best snel beginnen met de segregatie aan te pakken.

In afwachting zijn dit enkele beproefde ‘musts’ voor inclusieve scholen: voer een duidelijk anti-discriminatiebeleid, te beginnen bij het schoolreglement en gedragen door alle leerkrachten. Heb aandacht voor culturele diversiteit in de lesinhouden – denk ook eens aan het gezichtspunt van de indianen op

ontdekkingsreizigers. En ondersteun en vorm  
leerkrachten als diversiteitsmanagers in de klas.